

تأثیرات پیوستن عضویت افغانستان به سازمان تجارت جهانی WTO فرصت و تهدیدها

محمد اصغر انوری آمر موافقتنامه تجارت در اجناس ریاست تجارت جهانی (WTO)

طوری که مستحضر اند افغانستان به تاریخ ۲۹ جولای ۲۰۱۶ عضویت دائمی سازمان تجارت جهانی را با در نظر داشت یک سلسله تعهدات که با آن سازمان نمود، کسب کرد. همچنان تعهدات افغانستان به آن سازمان توانایی های دولت را در آوردن اصلاحات فراگیر در محیط کسب و کار به آزمایش می گیرد.

افغانستان با کسب عضویت در سازمان تجارت جهانی به بازار های ۱۶۳ کشور عضو این سازمان دسترسی پیدا نموده و این امر باعث روان سازی و سهولت در تجارت، توسعه دسترسی سکتور خصوصی به بازار های منطقوی و جهانی، جلب و جذب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی و جلوگیری از فرار سرمایه ها از کشور میگردد. علاوه بر آن افغانستان از تمام سهولت های که به کشور های عضو سازمان تجارت جهانی داده می شود؛ بهره برده می تواند.

بعد از گذشت یک دهه تلاش بالاخره افغانستان به عنوان یک صد و شصت و چهارمین عضو در سازمان تجارت جهانی پذیرفته شده و موفق به کسب عضویت این سازمان گردید. پروتوکول این عضویت در دهمین کنفرانس وزیران کشور های عضو که در نایروبی پایتخت کنیا برگزار شد، توسط آقای رابرتو آزودو مدیر کل سازمان تجارت جهانی WTO و معاون ریاست اجراییه حکومت قبل امضا شد. افغانستان در سالهای ۱۹۷۰ میلادی یکی از بزرگترین صادرکننده گان محصولات زراعتی در جهان بود. ده درصد مجموع میوه جات خشک بازار های جهان را صادر می کرد و به اساس تقسیم بندی کشور ها از نظر سازمان ملل متحد افغانستان یکی از کشور های کمتر توسعه یافته (LCDs) جهان بشمار میرود.

به عنوان یکی از کشور های محاط به خشکه افغانستان پایین ترین شاخص توسعه بشری را از نظر صحت، آموزش و پرورش و معیار های زنده گی را دارا است. طبق آمار ریاست احصاییه مرکزی افغانستان؛ درآمد سرانه این کشور ۷۷۹ دالر امریکایی و بیش از یک ثلث جمعیت افغانستان زیر خط فقر زنده گی می کند.

هر چند موضوع عضویت افغانستان در سازمان تجارت جهانی که ۹۵ درصد تجارت جهان را تنظیم می کند. یک موضوع قابل بحث است اما عضویت این سازمان می تواند یک گام مثبت در قبال رشد اقتصادی و جلب و جذب بیشتر سرمایه گذاری های مستقیم خارجی و کاهش سطح فقر و بیکاری تلقی می شود. رشد اقتصادی بر مبنای تجارت فرصت های اقتصادی را ایجاد، سطح اشتغال و شفافیت را افزایش و بدون شک از این طریق در کاهش سطح افراط گرایی و بهبود امنیت و ثبات منطقه ای نیز نقش به سزای ایفا خواهد کرد.

عضویت افغانستان بیانگر برنامه اصلاحی است که افغانستان به منظور تسریع رشد اقتصادی اتخاذ کرده است. عضویت افغانستان در این سازمان با فرصت های دیگری همراه است. اقتصاد افغانستان طی سالهای گذشته پیشرفت آن از طریق سطح بالایی وابستگی متقابل

در همه حوزه های زنده گی در کشور به رسمیت شناخته شده است.

با توجه به این نکات مثبت اعتقاد بر این است که قبلاً افغانستان با اتصال شش کشوری که با آن ها مرز مشترک دارد. (پاکستان، چین، ایران، تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان) و حرکت آنها بسوی مسیر های درست جهت تبدیل شدن به یک کشور استراتژیکی در منطقه به لحاظ جغرافیای و اقتصادی ژئوپولتیکی است که سال های قبل این کشور چندین توافق نامه دوجانبه و چندجانبه مانند: توافق نامه منطقه تجارت آزاد آسیا توافق نامه تجارت حمل و نقل افغانستان با پاکستان، چارچوب ملی و صلح و توسعه افغانستان، مسیر ترانزیت و تجارت با کشورهای ترکمنستان و چین را امضا کرده است که اهمیت زیادی برای رشد اقتصاد کشور دارد.

مهمتر از همه افغانستان اخیراً برای رسیدن به بازار های اروپا از طریق مسیر های خشکه و آبی راه تجارت و حمل و نقل لاجورد را با کشورهای ترکمنستان، آذربایجان، گرجستان و ترکیه راه اندازی کرده بود.

علاوه بر این با توجه با مسایل امنیتی و ژئوپولتیک منطقه، افغانستان تا اکنون بیش از یازده دهلیز هوایی را برای کشورهای آسیایی و اروپایی در ارتباطات با کشورهای منطقه و جهان هماهنگ نموده بود.

با کسب عضویت دایمی افغانستان در سازمان تجارت جهانی صادرات افغانستان رونق بیشتری یافته است. به اساس آمار های رایج شده؛ صادرات افغانستان در سال ۲۰۱۷ مسافر قوقندی سخنگوی وزارت تجارت به آریانا نیوز گفته بود: متأسفانه ما هنوز یک کشور و ارداتی هستیم، اما در سه سال گذشته روند صادرات ما رو به افزایش است. در سال ۲۰۱۷ نسبت به سال ۲۰۱۶ بیش از ۱۰۰ میلیون دالر افزایش صادرات داشتیم که حدوداً بیش از ۷۲۰ میلیون دالر صادرات ما در سال ۲۰۱۷ بوده که ۲۰ درصد افزایش را نشان می دهد.

صادرات در افغانستان از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ به طور میانگین ۳۸۵،۲۱ میلیارد دالر بوده است که در سال ۲۰۱۷ به بالاترین سطح خود یعنی ۸۳۱،۹۳ میلون دالر رسیده است.

در افغانستان اعتقاد بر این است که این کشور از دسترسی بیشتر به بازار های بین المللی، تعرفه های کمتر، سرمایه گذاری مستقیم خارجی، برای منابع طبیعی وسیع، انتقال انرژی از طریق خط لوله کشور های آسیایی میانه به بازار های نوظهور در جنوب آسیا مانند هند، پاکستان، چین و فراتر از آن بهره مند خواهد شد.

عضویت در سازمان تجارت جهانی افغانستان را تحت فشار قرار داده است تا تعرفه ها را اصلاح کند و اصلاحات ساختاری و اداری را برای توسعه بخش خصوصی نیز اجرا کند. این امر به دولت کمک کرده است تا سیاست های ضعیف اقتصادی را بهبود بخشیده و فساد را در کشور کاهش دهد. همچنین عضویت در این سازمان به افغانستان کمک کرده است تا در جمع کشور های قرار گیرد که برای بهبود شرایط اقتصادی و سرمایه گذاری بیشترین کارکرد و تلاش را داشته باشد.

افغانستان در سال ۲۰۱۷ میلادی با پنج اصلاح عمده اقتصادی در رتبه بند شاخص کسب و کار بانک جهانی جایگاه خوبی کسب کرد. اجرای پالیسی ها و چالش های آنها در افغانستان قبل از عضویت در سازمان تجارت جهانی با آن مواجه بوده، توانسته است که بالای بعضی از چالش ها غلبه کند و مسیر های حمل و نقل هوایی و دهیلز های زمینی با کشور های آسیایی میانه برای توسعه تجارت افغانستان باز کند. با این حال چالش های زیادی برای توسعه اقتصادی افغانستان هنوز باقی است. در مورد سازمان تجارت جهانی WTO توضیحات مختلف موجود است. ولی در مجموع هدف این سازمان: مرکز تلاش برای آزاد سازی تجارت ویا مرکز فراهم کردن سهولت های تجاری بین کشور های عضو این سازمان می باشد. این سازمان یک گزینه و نهاد معتبر برای

کشور های عضو می باشد تا در جهت تسهیلات و یا حل مشکلات و منازعات تجارتي با کشور های دیگر وارد مذاکره و چانه زنی گردند.

قابل ذکر است که اساس و تهاداب این سازمان را مذاکره و چانه زنی های تجاری بین کشور های عضو تشکیل می دهد که توسط همین گفتگو ها و مذاکرات کشور های عضو و مشکلات که در آن دخالت دولت در امور تجاری در کمترین حد باشد.

باید یادآور شد که تأکید بالای آزاد سازی تجارت تا حدی صورت می گیرد که یک کشور از آزاد سازی تجارت متضرر نگردد. بدین معنی که سازمان تجارت جهانی طرفدار آزاد سازی تجارت در صورتی است که باید همه کشور های عضو از آن نفع بردارند. نه اینکه یک کشور عضو متضرر گردد.

در قدم نخست سازمان تجارت جهانی در بخش توافق نامه های خویش سهولت های مختلف را برای کشور های رو به انکشاف و کشور های عقب مانده در نظر گرفته است. به طور مثال: در توافق نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) **General Agreement Tariff and Trade (GATT)** ماده خاص در بخش چهارم این توافق نامه برای کشور های کمتر انکشاف یافته در نظر گرفته شده است تا ایشان دو بخش دیگر که در مورد کشور های رو به انکشاف در نظر گرفته شده است عبارت از کمک های حقوقی در بخش قوانین و همچنان سهولت های ویژه خاص برای کشور های عقب مانده است. در بخش قوانین سازمان تجارت جهانی مشوره های حقوقی به شکل رایگان برای کشور های عقب مانده در مقابل پرداخت خیلی ناچیز برای کشور های رو به انکشاف و انکشاف یافته فراهم می کند تا بتوانند از این قوانین به نفع خویش استفاده کنند.

با در نظر داشت وضعیت قبلی به همگان واضح است که عضویت افغانستان در این سازمان کشور را قادر خواهد ساخت تا تجارت خود را به کشور های مختلف آسیا، اروپا، امریکا و قاره های دیگر توسعه دهد.

این هم واضح است که افغانستان در کدام بخش ها می تواند از عضویت خویش در این سازمان به سود خویش استفاده نماید. ولی با آن هم نقاط ذیل را به طور مختصر میتوان برای قضایایی تجارتي و اقتصادی افغانستان مهم عنوان کرد. در قدم نخست در مورد مشکلات ترایزیتی با کشور های همسایه و از بین بردن تطبیق پالیسی دمپنگ که از طرف کشور منطقه بالای تولیدات افغانستان عملی می گردد اقدام صورت گیرد. قسمی که قبلاً توضیح داده شد؛ هیچ کشوری عضو حق ندارد در مقابل صادرات کشور دیگر موانع ایجاد کند. برعلاوه این که موانع ایجاد کرده نمی تواند باید برای افغانستان که یکی از کشور های فقیر در عرصه اقتصاد می باشد، سهولت های بیشتری ایجاد کند تا تولیدات داخلی رشد و به بازار های جهانی راه یابد.

همچنان به اساس قوانین موجود در این سازمان؛ حکومت افغانستان حق دارد از پالیسی های دمپنگ کشور های همسایه جلوگیری کند. حتی افغانستان فرصت ادعا و اخذ جبران خساره وارد شده از پالیسی های غلط کشور های دیگر را دارا می باشد.

با استفاده از سهولت های فوق العاده این سازمان برای کشور های عقب مانده؛ افغانستان می تواند با در نظر داشت اقلام صادراتی و تولیدی خویش خواهان معافیت ها و سهولت های بیشتری برای راه یابی تولیدات افغانستان به مارکیت های جهانی گردد و برای دسترسی به موادخام یا مواد مورد ضرورت خویش خواهان همکاری کشور های مربوط گردد.

افغانستان با استفاده از عضویت خویش از کشور های دیگر به خصوص کشور های همسایه که قبلاً عضویت این سازمان را کسب کرده اند. مطابق طرزالعمل های این سازمان باید خواهان همکاری های لازم در عرصه تجارت و ترانزیت برای افغانستان گردند. با استفاده از بخش مشورتی این سازمان افغانستان می تواند برای اصلاحات اقتصادی مخصوصاً در بخش تجارت و ترانزیت اقدام کند و با استفاده از ستندرد های این سازمان

قدم به قدم و به احتیاط اصلاحات دایمی در مورد قوانین تجارتي افغانستان، وضع محدودیت ها، تعرفه ها، ستندرد سازی تولید صادرات و واردات و از بین بردن اخاذی ها و غیره را به میان آورد که این اصلاحات سبب رشد تولیدات داخلی، جلب و جذب سرمایه گذاری ها، بلندرفتن سطح استخدام و در کل سبب رشد تجارت و اقتصاد افغانستان خواهد گردید.

به همین ترتیب افغانستان می تواند توسط سیاست فعال اقتصادی در هر موقع موضوعات مهم تجارتي را به گوش این سازمان برسانند و خواهان همکاری های این سازمان گردند.

بدون شک عضویت افغانستان در سازمان تجارت جهانی و ادغام گسترده آن در اقتصاد جهانی و همچنان افزایش صادرات افغانستان به مارکیت های جهانی جهت رشد اقتصاد پایدار یک امر ضروری پنداشته می شود که این امر خود به دست آورد های ما افزوده و فرصت های جدید کاریابی را برای مردم افغانستان به ارمغان خواهد آورد.

از آنجای که افغانستان دسترسی کمتر به ابحار دارد بناً استفاده از حقوق ترانزیت بین المللی در چارچوب یک سازمان بین المللی به نفع اقتصاد و تجارت کشور می باشد. لهذا عضویت در سازمان تجارت جهانی زمینه را برای دستیابی به مارکیت کشور های منطقه و جهان میسر ساخته و در جهانی زمینه استفاده از حقوق مستحکم ترانزیت بین المللی کمک می نماید.

مبنی بر اصول سازمان تجارت جهانی سایر کشور های عضو این سازمان از حقوق چون دسترسی تضمین شده به اساس شرایط مساعد بازار کشور های عضو سازمان تجارت جهانی برخوردار می باشد. هیچ عضو سازمان نمی تواند با محصولات کشور ما برخورد تبعیضی نماید و یا تدبیر دلخواه خویش را جهت جلوگیری از صدور محصولات کشور ما به بازار کشور شان وضع نمایند. بعد از پروسه الحاق با محصولات ما برخورد مساوی و عادلانه در مقایسه با محصولات داخلی کشور های عضو این سازمان

صورت می گیرد و هیچگونه فیس یا شرایط تبعیض آمیز یا اضافی برای دوران محصولات کشور ما در بازار وضع شده نمی تواند. به منظور تضمین حقوق و امتیازات فوق الذکر فرصت های بزرگ را برای تولید کننده گان و ارایه کننده گان خدمات کشور ما ایجاد خواهد کرد.

تمام دست آورد های مثبت که به این سازمان پیش بینی شده، در صورتی به واقعیت مبدل خواهد گردید که از طرف حکومت افغانستان بر خلاف بقیه کرسی ها، یک شخص متخصص و کار فهم برای این سازمان در نماینده گی دایمی افغانستان در ژنیو کشور سویس معرفی گردد. زیرا نفس سازمان را مذاکره و چانه زنی ها تشکیل می دهد. در صورتی که نماینده افغانستان شخص مسلکی، پاک و توانا نباشد؛ افغانستان نه تنها که هیچ دست آورد قابل توجه از این سازمان نخواهد داشت بلکه تولیدات داخلی کاملاً از بین خواهد رفت و عواید که از طریق تعرفه های گمرکی بدست می آید به حداقل خواهد رسید.

افغانستان زمانی می تواند از عضویت خویش از این سازمان استفاده سودمند نماید که نماینده افغانستان دارای اطلاعات کامل و محاسبه دقیق از مسایل مهم اقتصادی، امکانات ترانزیتی، تولیدات اقلام صادراتی و اقلام وارداتی افغانستان را داشته باشد و در کل از اوضاع اقتصادی افغانستان آگاه باشد تا بتواند در تصامیم و چانه زنی و مذاکرات خویش برای تجارت افغانستان منفعت و سود کسب کند. عدم انتخاب و گزینش شخص متعهد، کار فهم و آشنا با اقتصاد کشور در این سازمان پیامد های منفی و جبران ناپذیر در مسیر تجارت افغانستان به بار خواهد آورد.